

اللغة الشعرية وانحراف اللغة الشعرية "هاوژين صليوه" على المستوى البنائي في ديوان "موسيقى ناموي"

اللغة الشعرية وانحراف اللغة الشعرية "هاوژين صليوه" على المستوى البنائي في ديوان
"موسيقى ناموي"

أ.م.د. شادان شكر صابر

جامعة كۆيه/ كلية التربية / قسم اللغة الكردية

Shadan.shukr@koyauniversity.org

أ.م.د. رۆكان گوريل شعيا

جامعة كۆيه/ كلية التربية / قسم اللغة الكردية

rokan.gawril@koyauniversity.org

الكلمات المفتاحية: لغة شعرية، التقطيع، الانحراف الصوتي، الانحراف اللفظي، الانحراف
اللهجي.

كيفية اقتباس البحث

صابر , شادان شكر , شعيا , رۆكان گوريل , اللغة الشعرية وانحراف اللغة الشعرية "هاوژين
صليوه" على المستوى البنائي في ديوان "موسيقى ناموي", مجلة مركز بابل للدراسات الانسانية,
آذار ٢٠٢٦, المجلد: ١٦, العدد: ٣.

هذا البحث من نوع الوصول المفتوح مرخص بموجب رخصة المشاع الإبداعي لحقوق التأليف
والنشر (Creative Commons Attribution) تتيح فقط للآخرين تحميل البحث
ومشاركته مع الآخرين بشرط نسب العمل الأصلي للمؤلف، ودون القيام بأي تعديل أو
استخدامه لأغراض تجارية.

Registered في
ROAD

مفهرسة في
IASJ

اللغة الشعرية وانحراف اللغة الشعرية "هاوژين صليوه" على المستوى
البنائي في ديوان "موسيقى ناموي"

Poetic language and the deviation of poetic language of "Hawzhin "Sliwa" at the Structural Level in the Collection "Unfamiliar Music"

D. Shadan Shukr Saber

Kiji University/ College of Education/ Kurdish Language
Department

Shadan.shukr@koyauniversity.org

D. Rokan Guril Shia

Kiji University/ College of Education/ Kurdish Language
Department

rokan.gawril@koyauniversity.org

Keywords : Poetic language, Scansion, Phonetic deviation, Lexical deviation, Dialectal deviation

How To Cite This Article

Saber , Shadan Shukr , Shia ,Rokan Guril "Poetic language and the deviation of poetic language of "Hawzhin Sliwa" at the Structural Level in the Collection "Unfamiliar Music" ,Journal Of Babylon Center For Humanities Studies, March 2026, Volume:16, Issue 3.

This is an open access article under the CC BY-NC-ND license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

[This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Abstract:

The research, entitled "Poetic language and the deviation of poetic language of "Hawzhin Sliwa "at the Structural Level in the Collection "Unfamiliar Music" attempts to demonstrate, through stylistic methodology and structural analysis, how the poet employs repetition in his poems at the levels of sound, word, and phrase, as well as the ways these repetitions are deconstructed. We also aimed to determine

اللغة الشعرية وانحراف اللغة الشعرية "هاوژين صليوه" على المستوى البنائي في ديوان "موسيقى ناموي"

the extent to which the poet has succeeded in this endeavor, and how skillfully and masterfully he has been able to integrate these repetitions into his works. In conclusion, it became clear to us that the poet has approached this task with great precision and deep awareness, which requires a perceptive reader in order to fully grasp these poetic repetitions.

This study consists of two main sections:

In the first section, we discussed repetition at the phonological level (sound) and the morphological level (word-formation), which we divided into several points, including: the use of archaic words, illuminating words, everyday vocabulary, and dialectal repetition.

In the second section, we examined repetition at the level of the phrase, which we further divided into several categories such as the repetition of verbs, subjects, objects, tools, as well as prepositions and introductions.

Ultimately, we concluded that the poet has been highly successful in employing such repetitions, carrying them out with deliberate awareness, and presenting elegant and striking examples that enabled him to skillfully showcase his creative talent in this domain. All these elements have shaped a distinctive mark and a unique style that is attributed solely to him, since not every poet is capable of mastering or achieving such results.

المخلص:

البحث الموسوم بعنوان (اللغة الشعرية وانحراف اللغة الشعرية "هاوژين صليوه" على المستوى البنائي في ديوان "موسيقى ناموي")، حاولنا من خلاله أن نُظهر وفق منهجية أسلوبية وُعدّ بنيوي كيفية توظيف الشاعر لآليات التكرار في نصوصه، سواءً على مستوى الصوت أو الكلمة أو الجملة، مع بيان طرائق تفكيكها. كما سعينا إلى تحديد مدى نجاح الشاعر في هذا

المجال، وإلى أي حد استطاع بمهارة وإتقان أن يوظف تلك التكرارات في نتاجه الأدبي. وقد تبين لنا في النتيجة أن الشاعر تعامل مع هذا العمل بدقة ووعي عميق، الأمر الذي يتطلب قارئاً ذا فطنة لكي يدرك تلك التكرارات الشعرية.

ويتألف هذا البحث من محورين رئيسيين:

في المحور الأول تناولنا التكرار على مستوى الصوت (الفونولوجيا) والتكرار على مستوى الكلمة (المورفولوجيا/بناء الكلمات)، وقد قسمناه إلى عدّة نقاط منها: الكلمة التراثية، الكلمة المضيفة، توظيف الكلمة اليومية، والتكرار اللهجي.

أما في المحور الثاني فقد بحثنا التكرار على مستوى الجملة، وقسمناه أيضاً إلى عدّة أقسام مثل: تكرر الفعل، الفاعل، المفعول، الأدوات، والمقدمات والتأخيرات.

وفي الخاتمة توصلنا إلى أن الشاعر كان ناجحاً جداً في هذا النوع من التكرار، إذ نفذه بوعي عالٍ، واستطاع أن يقدم أمثلة جميلة وجذابة مكنته من إبراز فرس إبداعه في هذا الميدان. كل هذه العناصر شكّلت بصمةً خاصة وأسلوباً مميزاً يُنسب إليه وحده، لأن مثل هذه الإنجازات لا يمكن لأي شاعر أن ينجحها بسهولة.

زمانى شيعرى و لادانى زمانى شيعرى (هاوژين صليوه) له ناستى بيكهاتيهى له ديوانى

(موسيقى ناموي)دا

پ.ى.د. شادان شكر صابر

زانكوى كويه/ فاكهلتى پهرورده / بهشى زمانى كوردى

Shadan.shukr@koyauniversity.org

پ.ى.د. رۆكان گوريل شعيا

زانكوى كويه/ فاكهلتى پهرورده / بهشى زمانى كوردى

rokan.gawril@koyauniversity.org

پوخته

تويژينهوهكه به ناونيشانى (زمانى شيعرى و لادانى زمانى شيعرى (هاوژين صليوه) له ناستى بيكهاتيهى له ديوانى (موسيقى ناموي)دايه، لهم تويژينهوهيهدا هومانداه بهيى ريزازى شيوازي و شيوازگهريى زمانى شيعرى و لادانى زمانى له شيعرهكانى شاعير نيشاندهين، بهخستنپروى رهگهز و جورهكانى لادان له ناستى دهنگ، وشه و رستهدا و شيكردنهويان، جگه لهوه هومانداه ئهوه دياربيكهين، كه شاعير تا چهند لهم كارهيذا

سهر كهوتوو بووهو به وهستاينه و به ليها توييهوه نهو كرده لادانه يانه له بهرهمه كاني كردووه، له نهجامدا بومان دهر كهوت شاعير زور به وردى و ليزانينهوه دهستى بو نهو كاره بردووه، بو نهو مهيهسته ش خوينه زيره كى پيوسته، تاوهكو لهو لادانه شيعريانه تيبكات.

نهو تويژينهويه له دوو تهومرهى سهرمكى پيكهاتوو، له تهومرهى يهكهمداسمان له لادان دهنك له ناستى فونولوژى و لادان له وشه له ناستى مورفولوژى (وشهسازى) كردووه، نهو يش بهسهر چند خالنيك دابهشكراوه لهوانه: وشهى سهردهم، وشه روآن، بهكارهينانى وشهى روژانه و لادانى زارى. له تهومرى دووميشدا باسمان له لادان له ناستى رستهدا كردووه، نهو يشمان بهسهر چند بهشنيك دابهشكردووه لهوانه: باسى كرتاندى بكر، بهركار، كار، نامراز و پاش و پيشخستمان كردووه، له نهجامدا گهيشتينه نهوهى كه شاعير لهمجوره لاداناندا زور سهر كهوتوو بووه، چونكه زور به ناگاييهوه نهو كردانهى جيبه جى كردووه، به نمونهى جوان و سهر جراكيش توانيو بهتى سهر كهوتوو لهوانه نهسپى خوئى لهم مهيدانه تاو بدات، ههموو نهمانه بوونهته پيناسه و شيوازيكي تايبهتى بهخوئى و پيى دهناسر نيتهوه، چونكه نهو كارانه ههموو شاعير يكي ناتوانيت بهسهر ياندا زالبيت و نهجاميان بدات.

كليله وشهكان: زمانى شيعرى، كرتاندى، لادانى دهنكى، لادانى وشه يى، لادانى زارى.

پيشهكى

ناونيشانى تويژينهوهكه "زمانى شيعرى و لادانى زمانى شيعرى (هاوژين صليوه) له ناستى پيكهاتيهى له ديوانى (موسيقى ناموي) يه، ههولدر اووه ناستى لادان له شيعره كاني شاعير نيشان بدرت، نهو يش بهخستنهروى جوره كاني لادان له ناستى روآننى وشه يى و رسته و شيكر دهنهويان، جگه لهوه ههولمان داوه نهوه ديار بيكهين، كه شاعير تا چند سهر كهوتوو بووه لهم كار مهيدا؟ نهمه پرسيارى سهرمكى تويژينهوهكه يه، بو نهو مهيهسته تويژينهوهكهمان له دوو تهومر پيكهاتوو، له تهومرى يهكهمداسمان لهو جوره شيوازه كردووه، كه بووه به شيوازيكي تايبهت و ديارى نيو شيعره كاني شاعير، نهمهش لهوجور و چهشنى لادانه زمانيهكاندا بهدهردهكهويت و له ناستى فونولوژى و مورفولوژيدا (وشهسازى) ين، واته دياردهى لادانى دهنكى و لادانى وشه يى له ههنديك له شيعرهكاندا ديار يكراون و به نمونهى شيعرى خراونهترو. له تهومرى دوومدا تايبهته به لادان له ناستى رستهسازى (سينتاكسى) رسته شيعرييهكان، لهمجوره لاداناندا بابتهتى كرتاندى بهشنيك، يان كهرسته يهكى رسته، وهك تايبهتمه ندييهكى شيواز له نمونه شيعرييهكاندا خراونهترو، دواتر باسمان له كرتاندى بكر، بهركار، كار، پاش و پيشخستن كردووه، لهنيو دهقه شيعرييهكانيدا ههولداوه پاش و پيشخستن به كهرسته كاني ناو رسته شيعرييهكان بكات، له كوئايى تويژينهوهكه پوخته به ههر دوو زمانى عهرمى و نينگليزى، لهگهل ليستى سهرچاوهكان خراونهترو.

رييازى تويژينهوهكه:

لهم تويژينهويه پيرهوى ريازى شيوازى و شيوازگهريى له شيكر دهنهوى دهقه شيعرييه كاني شاعير كراوه.

هوى ههلبزار دنى بابتهكه:

به مبهستی کاریگهري و راکيشانی سهرنجی خوینهره بۆ بهرهماکانیان، بهلام زاراهوی لادان له ههموو زاراههکانی تر زیاتر وانا و مبهستی زاراههکه دهگهیهنیت و بهشيوهیهکی زور و بهرچاو له لایهن نوسهران و تووژهرانهوه بهکارهاتوووه.

لادانه پیکهاتهکان به سهرجهم جوور و شيوهکانییهوه سهرچاوهیهکی گرنگی ئهزمونی زمانی شیعرییه له لایهن شاعیر بهیرهو دهکریت، ئهههش دهبیته ئهزمونیک له بهرامهر شاعیر، تا چهند توانیویهتی سهرکهوتن و توانا و لیهاتوییی خوئی لهم بواره بهسلمینیت، چونکه مهرج نییه ههموو لادانیک به سهرکهوتوییی ئههجامیدریت، لهبهرئهوهی رهنگه شاعیر شارهزاییهکی باشی لهم بواره وهک پئویست نهییت ئهوکاته دهقیکی ناتهاوو و بیچیز و ناکاریگهر بهرهمدههینیت، ئهههش وادهکات تهنیا نوسهر خوئی خوینهری بهرهمههکی خوئی دهبیته.

۱-۱: لادان له ناستی فونولوژی (لادانی دهنگی):

ئهمجووره لادانه بریتیه له لابردهن و کرتاندنی دهنگیک، یان زیاتر له وشه، ئینجا کرتاندنهکه بکهوتیه سهرهتا، ناوهراست، یان کوئی وشه، لهبهرئهوهی ((وشه و رسته و کهرسته زمانیهکان وهک ههویریکن له بهردهستی شاعیر، بهپیی و یست و ئارهزوی خوئی شیواز و چهشنه داهینانی ههمههنگیان لی دهسازینیت))، (صافییه محهمهد ئهحمهد، ۲۰۱۳: ۹۳). واته مهودای بهردهمی شاعیر بهجووریکه چونی پئویست بیته ریزبونی کهرسته زمانیهکان گورانکارییان تیدا ئههجامدهدات و داهینان له دهقی شیعرییدا دهکات، بی ئهوهی کاریگهري نهزینی بهسهر وشه شیعرییهکهده ههینیت، بویه دهوانین بلین شاعیر زورجار ئهم لادانه به مبهستی ئهوه دهکات، وهک ((سووککردن و خووککردنی ئاوازی گوتهکه لهسهر زمان، که مبهستیان هینانهدی کاریگهرییهکی زیاتره لهسهر خوینهر))، (کهژال حمه ئهمین ئهحمهد، ۲۰۱۰: ۵۲). بهمجوره شاعیر بهردهوام له ههولی ئهوهدايه لهئيو دهقه شیعرییهکانی بنیاتیکی تازه بهیرهوبکات و به خویندنهوهی دهقه شیعرییهکانی سهرنجی خوینهر بهلای خویدا رابکیشیت، بویه بههوی ئهم لادانه دهنگیهوه گورانکاریی ئههجامدهدات، ئهههش بهجووریک دهبیته کهوا ((دهنگیک یان زیاتر له بینای دروستی وشه لادهبات، یانیش دهنگیک، یان زیاتر له بینای دروستی وشه زیاد دهکات، یانیش دهنگیک یان زیاتر له بینای دروستی وشه دهگوریت))، (ئیدریس عهبدوولا، ۲۰۱۳: ۲۱۴). لهئيو دهقه شیعرییهکانی شاعیردا ئهمجووره لادانه دهبینین، ئهههش شیوازیکی تاییهت به شاعیر بهخشیوه، ههروهک لهم نمونانهی خوارهوهدا دهیانخهینهرهو:

سهری شوانی

کهوته بهینی دوو شاخه بههران،

سهیری چاوکه،

وهک دانهی گوويز،

وهک توپی تینس، ههلهده پهری له ناسمان.

(هاوژین صلیوه، ۲۰۱۳: ۵۵)

شاعیر لادانی دهنگی له وشهکانی (شوانی)، (چاوکه) کردوو، له نیوهدییری یهکهه دهنگی (ک) و له نیوهدییری سئیهه، دهنگی (ب) کرتاندوو. چونکه وشه شوانی له وشه شوانیک(هوه هاتوووه.

هميه به يهكيك له شاعيره هاوچهر خهكاني نيو نهدهبي كوردي دابنرئيت و نهژمار بكرئيت، لاداني وشهبي له شيعر مكاني "هاوژين صليوه" دا يهكيكه له خهسلته ديارهكاني شيوازي شيعري و پهناي بو زمانهكاني تر بردووه، بهمه دهبنين لاداني وشهبي له دهقه شيعرييهكانيدا نهجامداوه، بويه لهم توژينهويهدها ههولدهدهين چهند جوژيكي له لاداني وشهبي، كه شاعير دهقه شيعرييهكاني پي رازاندوتهوه بيخهينرو.

۱- ۲- ۱: وشهبي سهردهم

نهم دياردهيه شيوازيكه له لاي زوربهبي شاعيران دهبنرئيت، شاعيراني كورد له زوربهبي سهردهمهكاندا ههوليانداوه و شيعريان به بلندگوي راستگويي خستنهروي كيشهكاني سهردهم داناوه، بهميش نهركيكي قورس بهسهر شاني شاعير كهوتووه، لهنيو دهقه شيعرييهكانيدا چهندين وشهبي بهكار هيناوه گونجانديهتي لهگهل سهردهم و فهرهنگي زمانه نهدهبييهكهبي پي دهولمهمنند كردووه، نهم ديوانه شيعرييهبي نيمه توژينهوهمان لهسهر كردووه دهگهريتهوه بو سالي (۲۰۱۳) به ناوي (موسيقاي نامويي)، كه خوئي له خويدا له ناونيشاني كتيبهكهيهوه ههست به وشهبيكي سهردهميانه دهكرئيت نهويش موسيقاي ناموييه، كه شاعير كردويهتبيه بلنگوي شيعر مكاني، نهو قوناغي شيعرييهبي شاعير پييدا تتيهريوه چهندين وشهبي سهردهميانهبي بهكار هيناوه و ويته شيعرييهكاني پي رازاندوتهوه و ههولي داوه نمونيهكي جوان پيشاني خونهر بدات، نهميش خوئي له خويدا وهك كهسيكي دلسوژ قوناغيك له قوناغهكاني ژياني كومهليك دهستهواژهبي بهكار هيناوه گوزارشت له لهو قوناغهي ژياني دهكات و بايهخيكي زوري ههبووه، بو نمونه دهستهواژهبي (قهلهمي پيمههه، بوني غوربهت، پهرداغه ناگريك، قاپييك مهزهبي پشكووه، مومهكاني سهري سال، تيشكه موم، بوني خورهتاو، ليوي پهپووله، زمان دوووشكه، نازادي، عيشق، خوشهويستي، رستهبي دوووشكهبي، غوربهت، كابووس، شههيد)، بهشيكي لهم دهستهواژانه لهم نمونانهبي خوارهوهدا دههكهوييت: له شيعري (تابلوكاني پيشانگاي زمان) دا دهليت:

زمان دوووشكه،

پهيهفكهكاني بيچووه دوووشك،

پول پول رستهبي دوووشكهبي

هيري ش دهكهن،

لهسهر خهيايكي تهه دهنيشنهوه و

بهچزوي زههر وشكي دهكهن.

(هاوژين صليوه، ۲۰۱۳: ۷۵)

لهم شيعرهشدا دهبنين شاعير ههنديك دهستهواژه و زاراوهبي له بهرانبهه وشهكاني زمان بهكار هيناوه، بووهته تاييهتمهندي شيوازي شاعير و دهولمهمنديوني فهرهنگي زماني شاعير.

شاعير له شيعري (مومهكاني سهري سال) دا دهليت:

مومه كچيكي پوز سبي كهمهه باريك و گهر دن دريژ

لهنيو موم داني كورسييهكدا

بهورده سهرنجي جواني دهتوايهوه،

په‌نجه مؤمی ده‌ست و قاچه‌کانی
دوو مؤمی چاوه‌کانی و
دوو مؤمی گرکانی سینگی و
مؤمینی سووری نیو ده‌می
نیتر نیتر هه‌موو مؤمه‌کان
هه‌ر ده‌سووتان و ده‌توانه‌وه.

(هاوژین صلیوه، ۲۰۱۳: ۶۱)

ئهم شیعری سهره‌وه، یه‌کیکه له شیعره جوان و سهرنجر اکیشه‌کانی شاعیر، که له چه‌ندین کوپله شیعری پیکدیت، دیاره ئهم شیعره له سه‌ری سالی زایینی به بونه‌ی له‌دایکبوونی "حه‌زته‌ی مه‌سیح" له یه‌کیکه له هۆله‌کانی ئاهه‌نگ گێران نوسراوه و به تیکه‌لبوونی خزمان و کور و کچ و له‌به‌رکردنی جلی ره‌نگاوه‌هنگی سهرنجر اکیش، که ساته خۆشه‌کانیان لهم هۆله به‌سه‌ربردوه بووه‌ته ئیله‌می شیعری شاعیر، ده‌بینین شاعیر هه‌ندیک ده‌سته‌واژه و زاراوه‌ی تاییه‌تی و سه‌رده‌میانه‌ی به‌کار هیناوه ئهمه‌ش به دیاره‌یه‌کی شیوازی شاعیر داده‌نریته، ئهو وشه و ده‌سته‌واژه بیه‌گومان بووه‌ته هۆکاریک بو ده‌وله‌مه‌ندکردنی فه‌ره‌هنگی شیعری شاعیر، به‌هۆی ئهو زمانه شیعرییه‌وه توانیویه‌تی سه‌رسورمان و کتویری له زهینی خوینه‌ردا به‌هۆی هونه‌ری لیکچواندن و وه‌سفی جوان و سه‌رده‌میانه دروستبکات. له شیعری غوربه‌تدا ده‌لئیت:

زنه‌ی عیشقم
به‌روویاری غوربه‌تیکا دانووساوه،
بویه هات و هاوارمه و
جه‌رگ و دلم له‌ناخه‌وه داهه‌ژاوه،
چاوه‌روانم،
نیواره‌یه و وه‌کو جاران هه‌راسانم
وه‌کو جاران بوئی غوربه‌ت
داباریوه به‌سه‌ر شانم،

(هاوژین صلیوه، ۲۰۱۳: ۸۸)

شاعیر له شیعری (شه‌هید سه‌لیم) دا ده‌لئیت:

له زیندانا،
له‌ژیر نه‌شکه‌نجه و لئیدانا،
چاوه‌کانیان ده‌ره‌ینا بوو،
نینۆکی ده‌ست و قاچه‌کانیان هه‌لکیشابوو،
که‌چی له‌گه‌ل ئهو هه‌موو نازاره‌نه‌شدا
وشه‌یه‌کی نه‌درکانه‌بوو،
نه‌ینی و رازی دلی پاک،

(هاوژین صلیوه، ۲۰۱۳: ۱۰۲)

فیشهکی بیگیرهتی.

(هاوژین صلیوه، ۲۰۱۳: ۱۱)

لهم كۆپله شيعره‌ی سهر مه‌دا شاعیر وشه‌ی نوئی (بیده‌نگه‌ی) دروستکردوه، كه له (پیشگری (بی) + ناویکی ساده + کاری بیهیزی (ه)) پیکهاتوه، له كۆپله‌ی دووهمیش وشه‌ی نوئی (دهنگداره‌ی) دروستکردوه، كه له (ناویکی دارپژراو (ناو/دهنگ + پاشگری/ دار) + کاری ناتهاوای (ه)) پیکهاتوه.

له شيعری "ز مه‌پهر" دا ده‌لأیت:

...
ئهو رووباره شه‌كه‌ت و به‌دمه‌سته
هینده پیکي مه‌ی باران و
شه‌رابی خه‌ستی قوراوی نۆشیوه،
له‌ریچكه‌ی خویا لایداوه و
مل له‌چه‌قوی به‌رد ده‌سویت،
سهر له تاویر و زناری كه‌نار ده‌دات.

(هاوژین صلیوه، ۲۰۱۳: ۳۱)

لهم كۆپله‌یه‌شدا ده‌بینین شاعیر له وشه‌ی (قوراوی) وشه‌ی تازه‌ی دروستکردوه، كه له (ناو (قور) + ناو (ئاو) + پاشگری (ی)) پیکهاتوه، فه‌ر هه‌نگی زمانی شيعرییه‌كه‌ی پئی ده‌له‌مه‌ندکردوه.
له نمونه شيعریکی تر دا ده‌لأیت:

(خه‌یالی برسپیه‌ک)

پۆلی چۆله‌كه‌ی ریزبووی سهر دار ته‌ل
بوون به شیشی چۆله‌كه‌ی برژاو،
ته‌م و لیلی ناسمانیش
بوو به پراو،
بوو به ناو گوشت
بوو به چه‌لاو.

(هاوژین صلیوه، ۲۰۱۳: ۲۲)

لهم كۆپله‌ی سهر مه‌وه ده‌بینین شاعیر چه‌ندین وشه و زاراوه‌ی هیناوه، ههر يه‌كێك له وشه‌كان خۆی له خۆیدا رۆناتیکن له وشه و به‌یپی ناویشانی شيعره‌كه چه‌ندین وشه‌ی جوان و سهرنجراکیشی هیناوه، هاتوه له ریگه‌ی هونه‌ری وه‌سف و لیكچواندن رۆناتی وینه‌یی دروستبكات، ئه‌مه‌ش خۆی له خۆیدا توانایی و لیها‌توویی شاعیر پيشانده‌دات، کاتیک شيعره‌كه ده‌خوینیه‌مه وه‌ک چیرۆکیک دیته به‌رگویت و چاره‌ری کوتاییه‌كه‌ی ده‌كه‌ی بزانیته بۆ کوئ ده‌تبات، هه‌روه‌ک له وشه‌کانی (شیشی چۆله‌كه‌ی برژاو، پراو، ئاو گوشت، چه‌لاو)، ههر يه‌كێك له‌م وشانه رۆنان و پیکهاته‌ی خۆیان له دروستبوون هه‌یه.
له شيعریکی تری به ناوی (بیرکاری) دا ده‌لأیت:

(بیرکاری)

گۆل + ههنگ = شیرى زهرد

گیا + مانگا = ههنگوینی سپی

خۆر + مانگ = شهو به رۆژ

۴ = ۲ + ۲

من + یار = ۱

(هاوژین صلیوه، ۲۰۱۳: ۱۳۰)

لیرهدا ده‌بینین شاعیر چه‌ندین وشه‌ی نو‌یی دارشتوو، هه‌ولێ داوه گونجان له‌نیوان رۆنانی وشه‌کانی وه‌ک: (شیری زهرد، هه‌نگوینی سپی، شهو به رۆژ) دروست بکات، بیکهاته‌ی رۆنانی هه‌ر یه‌که له‌م وشانه جیاوازه، شاعیر به‌هۆی ئه‌و بیره فراوانه و لیهاتوویی هه‌یه‌تی توانیه‌تی هه‌زێکی سه‌رنج‌اکنیش به‌خوینهر بدات، جگه له‌هه‌ش رۆنانی وشه‌کان له‌روی واتاوه هه‌ر یه‌که و واتایه‌کی خۆی هه‌یه، ئه‌وانیش (هه‌نگوین، ماست)، له‌ نیوه‌ دیری چاره‌مه‌دا باس له‌ ئه‌ژمارێکی بیرکاری ده‌کات که دوو کۆ دوو ده‌کاته چوار، به‌لام له‌ نیوه‌دیری کۆتایی وه‌کو به‌رهنگاریه‌ک و ته‌حه‌دایه‌ک باس له‌ شتیکی تر ده‌کات، که خۆیی و یاره‌که‌یه‌تی به‌ هه‌ردووی ده‌کاته یه‌ک، ئه‌م یه‌که لیرهدا مه‌به‌ست لێی جه‌سته‌یه کاتیک کور و کچ هاوسه‌رگیری ده‌کهن هه‌ردوویکیان ده‌بنه‌ یه‌ک جه‌سته، لیرهدا وه‌کو هه‌مان ژماره‌که‌ی سه‌روه‌ ده‌رنه‌چیت و پێچه‌وانه ده‌بیتوه، به‌مه‌ش ده‌بینین شاعیر دیسان رۆنانیکی دروستکردوه، به‌لام به‌ جۆریکی جیاوازه‌تر. له‌ نمونه‌یه‌کی تردا شاعیر ده‌لێت:

جه‌سته‌م تابووتی روحمه و

له‌ناویا هه‌ئیده‌گرم،

تاوه‌کو کۆنفرانسی گۆرستان.

(صلیوه، ۲۰۱۳: ۴۹)

له‌م نمونه‌ی سه‌روه‌دا، شاعیر له‌به‌ر پێداویستی سه‌رده‌م، به‌ریگی (پێوانه‌کردن)، وشه‌یه‌کی نو‌یباوی (کۆنفرانسی گۆرستان)ی دروستکردوه، واته‌ وشه‌یه‌ک ده‌کریت به‌ پێوانه‌ بۆ سازکردنی زاراوه‌ی نو‌یتر، ئه‌م ریگیه‌ (زه‌رێژ)یشی پێده‌گوتریت. واته‌ شاعیر له‌ژیر رۆشنایی وشه‌کانی (دارستان، داغستان، کوردستان) به‌پێی یاسای زمانی کوردی وشه‌ی (گۆرستان)ی دروستکردوه، که له‌ ناوی واتادار (گۆر) + پاشگری (ستان) بیکهاتوه. شاعیر له‌ شیعری (کاریکاتیر)دا ده‌لێت:

چی هه‌نگی نیگا بوو

به‌ره‌و رووی به‌ژن و بالای ده‌گه‌رانه‌وه،

کاتیکیش له‌سه‌ر نوکی که‌عه‌کانی ده‌خولایه‌وه،

چی نیگا بوو ده‌تاسا! له‌به‌ر له‌ره‌ی جووت شه‌مامه‌ی پته‌و و

لهبهر نوری

مؤمدانی رومەت و قژ.

(هاوژين صليوه، ۲۰۱۳: ۶۳)

لهم پارچه شيعره‌ی سهرمودا، شاعیر هاوشيوه‌ی وشه‌کانی (گولدان، مهمکدان) به‌یپی یاسای پیوانه‌کردن (زیره‌ریژ) وشه‌ی (مؤمدان)‌ی دروستکردوه، که له ناوی واتادار (مؤم) له‌گه‌ل پاشگری (دان) پیکهاتوه.

۱-۲-۳: به‌کارهینانی وشه‌ی رۆژانه (وشه‌ی باو)

زمان دیاردهیه‌کی سروشتی کۆمه‌لایه‌تییه و رۆلکی گرنگ و کاریگەر له ژيانی مروّفا ده‌بینیت و هرگیز لئی جیانابیتوه، هر وه‌ها ((زمان هویه‌که بۆ له‌یه‌کتر گه‌شتن و گواستنه‌وه و ئالوگۆرکردنی زانیاریه‌کانه و بیروراو بۆچوونی جیاواز گه‌یاندنی له‌سه‌که‌م‌وه بۆ گوینگر، وشه‌کانیش ده‌بی لای خه‌لکی باوو ئاسایی بیت))، (محمد معروف فتاح، ۱۹۹۰، ۳)، لیره‌دا شاعیر ئه‌و زمانه شيعریه‌ی ده‌یخاتهر وه‌ولده‌دات به‌جۆریک بیت تیگه‌یشتنی لئی ئاسان بیت، له‌همان کاتیشدا زمانی شيعر شيوه‌یه‌کی تاییه‌تی خۆی هه‌یه و جیاوازه له‌ زمانی ئاسایی، چونکه ((لئی و ته‌م و مژی پنه‌و دیاره‌و، تیگه‌یشتن و شیکردنه‌وه‌یان به‌ستراوته‌وه به‌ راده‌ی ژیری و شاره‌زایی خوینهر، یان گوینگره‌وه))، (دلواهر ئیبراهیم حه‌مه صالح، ۲۰۱۵: ۹۷). ئه‌و زمانه‌ش پیویسته خوینهر شاره‌زایی لئی هه‌بیت و بتوانیت له‌ واتای وشه‌کان تیگیات و ژیری خۆی بۆ واتای شيعره‌که به‌کارهینیت، ((یه‌کیک له‌ تاییه‌تمه‌ندی و خه‌سلته‌کانی شيعری نوپی کوردی مامله‌کردن بووه له‌گه‌ل ئه‌و لادانه‌وه‌هنگیانه‌ی، که خه‌لکی له‌ زمانی رۆژانه‌یاندا به‌کاریان هیناون))، (فهرهاد قادر که‌ریم، ۲۰۰۶: ۲۵). ئه‌مجۆره‌ لادانه‌وه‌ک بۆمان ده‌رده‌که‌ویت له‌ زمانی شيعری ئه‌م قۆناغه‌ی شيعری کوردیدا په‌یره‌و کراوه، (هاوژين صليوه) ش له‌مجۆره‌ لادانه‌وه‌ به‌ده‌ر نییه و په‌یره‌وی کردوه، له‌مباره‌یه‌وه (د. صافیه) ده‌لّیت: ((نزیک که‌وتنه‌وه بووه له‌ خه‌لک... له‌ بازار و شه‌قام و ئاخاوتنی رۆژانه تیگه‌لکردنیان به‌ جه‌سته‌ی شيعری تازه، به‌م کامیرانه‌وینه‌ی باشتر و جوانترمان ده‌گرتن، به‌ رۆحی ئیمه‌ ئاشنا تر بوو وه‌ک له‌ شاعیرانی کۆنتر، ئه‌وکاته‌ش ته‌جاوژی ئیمه‌ ده‌ستی پیکرد، که روانینی تازه‌مان بۆ ژيان لا په‌یدا بوو))، (صافیه محمهد ئه‌حمهد، ۲۰۱۳: ۱۱).

شاعیر به‌رده‌وام هه‌ولی داوه زمانیکی ساده و نزیک له‌ زمانی ئاخاوتنی گشتی به‌کارهینیت، به‌لام له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا هر له‌سه‌ر ئه‌م ریچکه‌یه‌وه نه‌وستاوه زمانی شيعری ئه‌ده‌بی دوور له‌ زمانی ساده‌ی خه‌لکی به‌کارهیناوه و ئه‌سپی خۆی له‌مباره‌یه‌وه تاواوه، به‌شيوه‌یه‌ک بووته دیارده‌یه‌کی تاییه‌تی شیوازی شيعری شاعیر، هر وه‌ک له‌م نمونانه‌ی خواره‌وه‌دا هه‌ستی پیده‌کریت:

(گه‌شتی ناو)

ته‌نها ناو وه‌رز نابی و

ماندو نابی له‌ گه‌شت،

ئه‌وه ملیاره‌ها ساله‌ گه‌شتی زه‌وی و ئاسمان ده‌کا،

(هاوژين صليوه، ۲۰۱۳: ۲۲)

اللغة الشعرية وانحراف اللغة الشعرية "هاوژين صليوه" على المستوى البنائي في ديوان "موسيقى ناموي"

شاعير له شيعريكي ترادا دهلئيت:

(پهلکه زيرينه)

پهلکه زيرينه تافگه‌ی رهنگه

بهنيو چيمهن و گولدا دهرژي،

روحي منيش ماسي سوزه بهنيويا نقوم دهبي و

يهکه که رهنگه ناويتهبوو هکان ماچ دهکات،

(هاوژين صليوه، ۲۰۱۳: ۲۸)

له نمونيهيکي ترادا دهلئيت:

جهسته م پارچهيهکه له نازار و

پارچهيهکه له موسيقي نامويي

گيتاريکه

ههر غوربهت و

ههر فرميسک و

ههر ناله نال و

ههر ههنسک و

ههر ههناسهي غهريبي دهژهنی.

(هاوژين صليوه، ۲۰۱۳: ۲۹)

ههروهک له نمونه شيعريانه‌ی سهروهه خستمانه‌رو، زماني شيعري شاعير وشهکاني سادهن و له زماني ناخواتني گشتيهوه نزیکه و پيوست به خوئنه‌ري شاره‌زا ناکات، ئه‌مهش وا دهکات خه‌لک به ناساني لئي تئيگات و چيژيکي تاييه‌تي ههبيت، ئه‌مهش وهک دياردهيهکي شيوازي شيعري شاعير له ديوانه‌کهيدا به‌ديده‌کريت، شاعير له ريگاي زمانه‌وه بنياتي شيعري داده‌مزرينييت، به‌ما و رهگزه سه‌ر مکيه‌کاني تري شيعر وهک موسيقي و ويينه‌ي شيعري به‌هوي زمانه‌وه ئه‌نجام ده‌رين، بو نمونه وشه که‌سه‌ته‌ي سه‌ر مکی شيعره و يه‌کيکه له هوکاره‌کاني جواني و کاريه‌ري له شيعردا، چونکه موسيقي و ناوازي شيعر ييش په‌يوه‌ستن به‌و وشانه‌ي شاعير به‌کاريان ده‌هينييت، له‌به‌رئوه ده‌توانين زماني شيعري به‌ ره‌گزي هه‌ره سه‌ره‌کي بنياتي شيعري دابنين، ئه‌مهش له تاييه‌تمه‌ندي شاعير له‌نيو ده‌قه شيعريه‌کانيدا به‌ ناشره‌ هه‌ستيان پنده‌کريت.

۱- ۲- ۴: لاداني زاري

کاتيک ئيمه باسي لاداني زاري ده‌کين، هوکاره‌کي بو ئه‌وه ده‌گه‌ريته‌وه که‌وا زمانيکي يه‌گرتوو و ستانداردمان نييه، ئه‌مهش ريگه خو‌شکه‌ر ده‌بيت له‌به‌ر ده‌م نوسه‌ران و شاعيرانمان بتوانن به‌ر هه‌مه‌کانيان به‌ زاري جياواز بنوسن و بيخه‌نه به‌ر ده‌م خوئنه‌ر، کاتيک باس له لاداني زاري ده‌کين واته شاعير جگه له زاري ناوچه‌کهي خوي، زاري ناوچه‌يه‌کي ديکه له بنياداني ده‌قه‌که‌يدا به‌کار يده‌هينييت و شيوازيکي جوان و سه‌رنجر اگيش به ده‌قه‌کهي ده‌به‌خشيت، ئه‌وه ده‌ر ده‌خات شاعير به‌ر ده‌وام له هه‌ولي ئه‌وه ده‌بيت زماني شيعريه‌کهي به وشه‌ي زاره‌کاني تر ده‌وله‌مه‌ند بکات و ئه‌و بيره فراوانه‌ي له مي‌شکيدا هه‌يه به جوانترين شيوه بيخاته‌رو، ئه‌مهش وا له زماني ده‌قه‌که ده‌کات ناباوي به‌خويه‌وه ده‌بيني، ئه‌مجوره لادانه به

اللغة الشعرية وانحراف اللغة الشعرية "هاوژين صليوه" على المستوى

البنائي في ديوان "موسيقى ناموي"

كارئكي ئيجابي و گرنگ دهزانی و دهلئیت: ((كارئكي گرنگتری ئەم بەدوادا گەراڤه ئەوه بوو، که شاعیر به دیالیکتی قسه کردنهوه نهدهبهست، بەلکو هه‌موو دیالیکت و به‌شه دیالیکته‌کانی زمانی کوردی مولکی شاعیر بوون، به‌ناویدا ده‌گه‌راو به‌م هه‌ویه‌وه زۆر وشه‌ی ئەو ناوچه ته‌سک و یان ئەوه‌ی تعمیم ده‌کران و له‌رێی شیعره‌وه به‌وشه‌یه‌کی کوردی هه‌مه‌لایی))، (عیزه‌دین مسته‌فا ره‌سول، ١٩٩٠: ٤٦). (هاوژین صلیوه) وه‌ک شاعیرێک به‌پێی شوین و هه‌لکه‌وته‌ی جوگرافی ناوچه‌که په‌یره‌وی ئەمجۆره‌ لادانه‌ی کردوه، چه‌ندین شیوه‌ و زاراوه‌ جیا‌جیا‌کانی زمانی کوردی به‌کار هه‌یناوه‌، هه‌روه‌ک له‌م نمونه‌ شیعریانه‌ی خواره‌وه‌دا ده‌بیرئیت:

زمان قۆزاغهی په‌پوله‌یه

بۆ دواندنی گوئیک،

په‌یف په‌یف، په‌پوله‌ په‌پوله‌،

ره‌وه‌ ره‌وه‌، به‌ده‌ریا هه‌لقه‌ ده‌ده‌ن،

دوای مژینی به‌چزوی پیوه‌ی ده‌ده‌ن

وشکی ده‌که‌ن.

(هاوژین صلیوه، ٢٠١٣: ٧٥)

له‌م پارچه‌ شیعره‌ی سه‌ره‌دا ده‌بینین شاعیر لادانی زاری له‌ وشه‌ی (په‌یف) کردوه، له‌ شیوه‌زاری خۆی که کرمانجی ناوه‌راسته‌ لادانی کردوه، په‌ریوه‌ته‌وه‌ بۆ زاری کرمانجی سه‌روه‌، وشه‌ی (په‌یف) سه‌ر زاری کرمانجی سه‌روه‌وه‌. هه‌روه‌ها له‌ شیعری (ئه‌م ...) ده‌لئیت:

ئه‌م بیستانه‌ کاله‌که‌ خه‌ته‌رناکه‌و

هه‌مووی تیکرا بووه‌ به‌ کینگه‌ی مین!

ئه‌م بیستانه‌ خوشی به‌خشه‌

هه‌مووی تیکرا بووه‌ به‌ که‌رویشکی که‌مۆ،

ئه‌م بیستانه‌ کاله‌که‌ زۆر به‌ تام و بۆن خوشه‌

هه‌مووی بووه‌ به‌ شه‌مامه‌ی مه‌مک.

(هاوژین صلیوه، ٢٠١٣: ٢١)

له‌م شیعره‌ی سه‌ره‌وه‌شدا ده‌بینین شاعیر زاراوه‌ی ناوچه‌یه‌کی تری به‌کار هه‌یناوه‌، هه‌روه‌ک له‌ وشه‌ی (کاله‌ک)دا هاتوه‌، زیاتر له‌ ناوچه‌کانی (سلیمانی و هه‌له‌بجه‌ و شاره‌زور و هه‌ورامان) به‌کاریده‌هینن، له‌مه‌شياندا شاعیر لادانی زاری ئەنجامداوه‌. شاعیر له‌ شیعری (زه‌رده‌په‌ر)دا ده‌لئیت:

ئه‌م رووباره‌ شه‌که‌ت و به‌دمه‌سته‌

هه‌نده‌ پیکي مه‌ی باران و

شه‌رابی خه‌ستی قورای نوشیوه‌،

له‌رێچکه‌ی خۆیا لایداوه‌ و

مل له‌ چه‌قۆی به‌رد ده‌سوئیت،

سه‌ر له‌تاویر و زناری که‌نار ده‌دات.

1-1-2: كرتاندن:

شاعير لهنيو دهقه شيعرييهكانيدا به مهبهستي راکيشاني خوینەر و وروژاندنی، بهوهی شتیکی چاوهر واننهکر او دینه بهردمی، ههندیك کهرهستهی ناو رسته لادهبات، جا نهو لابرده بو ئابوریکردن و خو لادان له دريژدادری کهرهستهی رستهکه دهکرتینیت، نه م کرتاندنesh به دوو شیوهیه، یا نهو هتا شاعیر کهرهسته سهرهکیهکانی رسته دهکرتینیت، زورن نهو وشهو کهرهستهی له رستهدها دهکرتیندرین ((زور له پولهریزمانیهکان بهر کرتاندن دهکون، وهک: بکهر، بهرکار، کار))، (بهکر عومهر عهلی، ۱۹۹۲: ۵۹)، یا نهو هتا کهرهسته ناسهرهکیهکانی رستهن وهکو (نامراز، جیناو، تهواو کهر، ئاوولناو، ئاوولکردار)، له مبارهیهوه (محمد بهکر) دهلیت: ((نارستهیهکی گشتی له لای شاعیره نویخواز هکاندا بیکدههینیت و پتر له بواری لابردهی نامراز هکانی پیوهندی و خستهسهر و راناو و کرداره دووبارهبووهکاندا، بهلام بهبی زیانگیانندن به واتای رستهکه، دهدهکهویت))، (محمد بهکر، ۲۰۰۴، ۴۵). نهوهی لیرهدها نامازهی بو کردووه شاعیر لهنيو دهقه شيعرييهكانيدا زیاتر کرتاندن له بهشه ناسهرهکیهکانی رستهدها دهکات، بهوهی کهوا نه م کرتاندنانه زیانی کاریگیری بهسهر واتای رستهکاندا نابیت، بهلام بوچوونیکي پیچهوانهیی ههیه، نهویش نامازه بهوه دهکات کهوا ((کردهی کرتاندن تابهته به کهرهسته سهرهکیهکانی رسته و کهرهسته لاههکیهکان کرتاندنیان نییه))، (قیس کاکل توفیق، ۲۰۰۲، ۱۵۷). لیرهدها مهبهستی نوسهر لهو قسهیه نهوهیه ههندیك کهرهستهی ناسهرهکی لهنيو رسته ههیه له جوری نامراز و ئاوولکار و ئاوولناو، نهگهر نهمانه بکرتینیت هیچ کاریگیریهک بهسهر واتای رستهکه دروست ناکات، یاخود کارناکاته سهر رۆنایی بنچینهیی رستهکه، بویه شاعیر نه م جوره لادانه بو مهبهستی ((چرکردنهوهی زمانهکهی نهجای دهکات و به چند وشهیهکی کم همول دهکات واتابهک بگهیهنیت، بهمیش واتای رستهکه لهگهل کرتاندنهکه دزیو نابیت و تیک ناچیت))، (صافیه محمد ئهمهد، ۲۰۱۳: ۱۲۰). شاعیر نه م کردهیهی کرتاندنه زیاتر به مهبهستی جوانکردن و راکيشاني خوینەر و سود بهخشین بهخوینەر دهکات، چونکه کرتاندن ناسوی بیرکردنهوه فراوان دهکات و ههست و سوز دروستدهکات، بواری و ئازادی زیاتر به بیر دهکات، بهمیش ههز و چیژی خو خهریکردن به دهقهکه زیاد دهکات، بهوهی وینهی جوان و سهرسور هینر بیکدههینیت، شاعیر لهنيو دیوانهکهیدا دهستی بو ههردوو جوره کرتاندنهکه بردووه و بهشیوهیهکی سهرکهوتوووانه توانیوهتی لیهاتویی و توانایی خوئی بخاترو، بویه ههولدههین به نمونهی شيعری چند جوریکي کرتاندنی کهرهستهی رستهیی بخهینرو:

1-1-1-2: كرتاندنی بکهر:

نهوهی لیرهدها کرتاندنی بو دهکرتیت بهشه سهرهکیهکهی رستهیه، که بکهره، شاعیر نه م کرتاندنه نهجامداوه به مهبهستی سهرنجر اکیشانی خوینەر، نه میش یهکیکه له شیوازهکانی شاعیر، بو نمونه له شيعری (کاریکاتیر) دا دهلیت:

هیلکهیهکم خوارد،

گهر نه م خوار دبا،

دهبوو به جووجه لهیهک.

(هاوژين صليوه، ۲۰۱۳، ۵۶)

له نيوهديري يهكهدا (من) بكهري رستهكهيه كرتينراوه، رستهكه له بنچينهدا بهمشيوهيه (من) هيلكهيهكم خوارد.)، له نيوهديري دووهميشدا ديسان بكهري رستهكه كه (من)ه كرتينراوه، رستهكه له بنچينهدا (ئهگهر من نهخواردبا).
له نمونيهكي تردا شاعير دهليت:

كه مردم به كهوچكي خاكه ناس

تير تير برياني دهخوم

(هاوژين صليوه، ٢٠١٣: ٥٠)

لهم شيعره ي سهره وشدا دهبنين بكهري رستهكه جيناوي كهسي سهر بهخوي (من)ه كرتينراوه، رستهكه له بنچينهدا دهبيت واييت: (من كه مردم به كهوچكي خاكه ناس تير تير برياني دهخوم).
له شيعريكي تردا دهليت:

له سهر ناوينه ي دهرياكه

وينه ي خوم بينيهوه،

وامزاني فهادي كوكنه

وينه ي زهره و هلبزر كاو

به عيشقي دووري شيرينهوه

(هاوژين صليوه، ٢٠١٣: ٤٢)

له نيوهديري دووهدا دهبنين (من) جيناوي كهسي سهر بهخويه كرتينراوه، رستهكه له بنچينهدا بهمشيوهيه بووه (من وينه ي خوم له سهر دهرياكه بينيهوه.)، له نيوهديري ستيه ميش به ههمان شيوه (من) كه بكهري رستهكهيه كرتينراوه، رستهكه له بنچينهدا بهمشيوهيه بووه (من وامزاني فهادي كوكنه).

2-1-1-2: كرتاندي كار:

كار، بهشيكه له بهشه سهره مكيه كاني ئاخوتن كه رودان و كاتي تيدايه (نهريمان عبدالله خوشناو، ٢٠٠٩: ٥١)، كهواته كه رستههكي تري سهره مكي رسته، كه واتاي رسته و مه بهستي شاعير تهواو دهكات برينيه له كار، به لام زورجار شاعير كاري ناو رسته دهكرتينييت نه ممش بو ئهوه ي سهرنجي خوينه ر به لاي خويدا رابكيشيت و جواني و كاريگري به شيعر كه به خشيت، نه م كرتاندهش به ورياييهوه نه جامدهدات به جوريك دهبيت خوينهري زيره كي دهويت، بو ئهوه ي ههست بهم كرتانده بكات، نه ممش دهبيت شيوهزيكي تاييه تي شاعير، ههروهك له نمونانه ي خوارموهدا دردهكهويت:

(وهه گيانه ...)

وهه گيانه بهم پاييزه

(پرديكت له بوني ليمو بو دهكيشم)

پرديكت له تيشكي خوره تاو،

پرديكت له تريفه ي مانگه شهو،

پرديكت له ورشه ي نهستيران،

پرديكت له جريوه ي چوله كان،

پرديكت له له هه ناسه ي ناموي،

کاری (دهبیت) و نامرازی (به)ی کرتاندووه، كهواته لهم پاچه شيعرهدا سئ جور کرتاندن له ناستی رسته بهديدهكرنت، كه بریتیه له کرتانی بهركار و كار و نامراز.

4-1-1-2: کرتاندنی نامراز:

مههست لئی کرتاندنی نامراز هكانه به هموو جور هكانیهوه، شاعیر ئهم کردهیه به مههستی کورتیری و چرکردنهوی و اتا و ناسان دهربرین لهسهر زار ئهجامهدات، نامراز هكانیش بریتیهن له (به، پی، بو، كه، و، بهلام، چی، ئهو، وهك، له، تا، ... هتد)، لهم نمووناهی خوار هوه دهیانخهینهرو:

بهلای منهوه تهنها شهش شت پیر نابن

ماسی و پهپوله

خالخالۆكه و ههنگ

خوداو وتهی جوان.

(هاوژین صلیوه، ۲۰۱۳: ۱۲۷)

لیردا دهبنین شاعیر له نیوهذیری سنیهم نامرازی (و) کرتتیراوه، له بنچینهدا رستهكه وابووه (خالخالۆكه و ههنگ و خوداو وتهی جوان)، بهلام شاعیر کردهی کرتاندنی کردووه تاوهكو جوانیهك به شيعر هكه ببهخشیت و سهرنجراکیش بیت.

ههروهها له شيعری (تافگه)دا دهلئیت:

تافگه پهنجهرهی شکاوی بالهخانهیهكه،

بهشرفهه و بلیسه نغرو دهبیتهوه.

(هاوژین صلیوه، ۲۰۱۳: ۱۱۷)

لهم دیره شيعرهدا دهبنین شاعیر کردهی کرتاندنی کردووه ئهویش نامرازی (به)یه، له نیوهذیری دووه کرتاندنی کردووه، له بنجدا دهبیت بهمشیهیه بیت (بهشرفهه و بلیسه نغرو دهبیتهوه).

شاعیر له شيعری (وهرز هكان)دا دهلئیت:

دوکانی ناسنگهر وهرزی زستانه،

تهقهی چهکوش ههوره تریشقه

نارهقهی نیو چهوان باران،

پارچه شیشهش لهولاه

دهستیان خستوته سهر ناگر لهسهرمان.

(هاوژین صلیوه، ۲۰۱۳: ۱۱۵)

ههروهها لهم پارچه شيعرهی سهروهه نامرازی (و) له نیوهذیرهی دووه و سنیهمدا کرتتیراوه، لهبنجدا دهبیت بهمشیهیه بیت (تهقهی چهکوش و ههوره تریشقه، نارهقهی نیو چهوان و باران). له نموونهیهکی تردا دهلئیت:

مانگ جالجالۆكهیهكه،

بهتهونی تریفه

خوی شور کردهوه نیو کانی.

(هاوژين صليوه، ٢٠١٣: ٥١)

لهم پارچه شيعره‌ی سهر موه له نيوه‌دڤیری کۆتایی ئامرازی (بۆ) کرتینراوه، له بنجدا رسته‌که ده‌بیت به‌مشئومه به‌بیت (خوی شۆر کرده‌وه بۆ نئيو کانی)، شاعیر به وریایی و زیره‌کانه توانیویه‌تی ئهم کرده‌یه بکات و کاریگه‌ری له‌سهر شيعره‌که نه‌بیت.

لهم شيعرانه‌ی سهر موه‌دا ده‌بیین شاعیر زۆر شاره‌زا بیانه و لئهاتوانه کرده‌ی کرتانندی ئه‌نجامداوه، به‌جۆریک که‌وا زۆر به وردی ئهم کرده‌یه‌ی کردووه و کاریگه‌ری خراپی له‌سهر شيعره‌که نه‌کردووه، بۆیه ئهمه بووه‌ته شیوازیکی تاییه‌تی شيعری و له‌توانای هه‌موو شاعیریک نییه ئهم کرده‌یه ئه‌نجامیدات، ئهمه‌ش ئه‌وه ده‌سه‌لمیئیت شاعیر شاره‌زایی له‌ بواری زمانه‌وانیدا هه‌یه و ده‌زانیت چۆن هه‌لسوکه‌وت له‌گه‌ل ئهم کرده‌ییانه‌دا بکات و زمانه‌ شيعرییه‌که‌ی له‌و ئاسته به‌رز و داھینه‌ری ئیستا بگه‌یه‌نیت.

5-1-1-2: پاش و پیشخستن:

بریتیه له ئالوگۆر کردنی یاسای ریکخستن و ریزبوونی که‌رسته‌کانی ناو رسته، له‌وانه (بکه‌ر، به‌رکار، کار، ئامرازه‌کان، ... هتد)، شاعیر ئهم کرده‌یه بۆ ئه‌و مه‌به‌سته‌ی هه‌یه‌تی له‌نئيو ده‌قه شيعره‌که‌دا ده‌یکات، چی مه‌به‌ستنیئت ئه‌وه ده‌هیننیه‌ پێشه‌وه و جه‌ختی له‌سهر ده‌کاته‌وه، بیر له‌ یاسا ریزمانیه‌کان ناکاته‌وه، چونکه ئهمه شاعیره هه‌رچی یاسا و ریزمانیه‌کان هه‌یه له‌بهر به‌رز هه‌ندی ده‌قه‌که‌ی تیکیان ده‌شکینیت، که‌واته ((جگه له‌وه‌ی که شاعیر ده‌توانی ریکخستنی که‌رسته سهر مکیه‌کان تیک بدات، بۆشی هه‌یه هه‌نگاوی له‌مه‌گه‌ورتر بنیت، وه‌ک گۆرینی شوینی ده‌رخه‌ر و دیارخه‌ر))، (محمد مه‌عروف فه‌تاح، ٢٠٠٧، ١٢).

که‌واته پاش و پیشخستن په‌یوه‌ندییه‌کی به‌هه‌یز و پته‌وی به‌ یاسای ریزمانیه‌وه هه‌یه، بۆ ئه‌وه‌ی زمانیکی ئه‌ده‌بی و شيعرییه‌ت به‌ ده‌قه‌که به‌خه‌شیت، ئهمه‌ش خوی له‌ خۆیدا ده‌بیته‌ لادانی زمانی و شیوازیکی تاییه‌تی شاعیر، هه‌ندیک پاش و پیشخستن به‌ لادانیکی گرنه‌گ و به‌هه‌یزی داده‌نین، له‌وانه (جرجانی) به‌مشئومه گوزارشتی لیده‌کات ((ده‌روازه‌یه‌کی زۆر به‌سووده، باشیه‌یه‌کانی زۆره، کاتیک گوی له‌ شيعریک ده‌گریت به‌ لاتوه شیوا و گونجاو خۆشه، که سه‌رنج ده‌ده‌یت هۆکه‌ی ئه‌وه‌یه، شتیکی تیا پاش و پیش خستووه، واژه‌که‌ی له‌ شوینیکه‌وه بۆ شوینیکی تر بر دووه))، (ناز ئه‌حمده سه‌عید، ٢٠١٠، ١٣٤). به‌مه‌ش ده‌بیین به‌رده‌می شاعیر فراوان ده‌کات و ده‌بیته‌ ریکه‌خۆشکه‌ریک بۆ ئه‌وه‌ی بتوانیت ئه‌وه‌ی مه‌به‌ستیه‌تی به‌مشئومه‌یه‌کی جوان و کاریگه‌ر به‌ره‌که‌ی بخاته‌رو، بۆیه ((هه‌ر له‌ کۆنه‌وه شاعیرانی کورد به‌ شیوه‌یه‌کی هونه‌ری، جینگۆرکی و پاش و پیشیان به‌ دانه و که‌رسته زمانیه‌کان له‌ بنیادی دیره شيعره‌کانیانه‌ کردووه))، (حه‌مه‌ نوری عومه‌ر کاکي، ٢٠١٢: ٢٣١). زۆر جار شاعیران ئهم کاره‌یان بۆ مه‌به‌ستی ریکخستنی کیش و سه‌روا یان ئاوازی ناوه‌وه‌ی شيعره‌کانیان ئه‌نجامداوه، ئهم تیکشکاندن یاسا زمانیه‌یه‌ جۆره‌ چێژیکي تاییه‌ت و به‌هه‌یه‌کی ئیستاتیکی کاریگه‌ر به‌ ده‌قه شيعرییه‌که به‌خه‌شیت، (هاوژين صليوه) وه‌ک په‌کیک له‌ شاعیره‌کانی نئيو جیهانی ئه‌ده‌بیدا زۆر به‌ جوانی و وریایه‌وه، ئهم کرده‌یه‌ی به‌ وشه‌کانی نئيو ده‌قه‌که کردووه و یاساکانی زمانی له‌ ده‌قه شيعرییه‌کانیدا تیکشکاندووه و لادانی ریزمانی ئه‌نجامداوه، هه‌روه‌ک له‌م نمونه شيعرییه‌یه

بژار کۆل پۆلیسیکی ماندوو نه‌ناسه

مرؤفايه تي پاک دهکاتهوه له دز و جهرده.

(هاوژين صليوه، ۲۰۱۳: ۵۲)

لهم ديره ي سهر موه دهبينين لاداني له ريزبهندي كهرستهكاندا كردوه، بهجورنيك كه بهركار و كاري پاش و پيشخستوه، له ريزبهندي زماني كورديدا دهبيت بهركار پيش كار بكهويت، بهمهش زياتر مهبهستي جهتكر دنهوه پيشاني خوينهر دهدات، واته رستهكه له بنجدا بهمجوره بووه:

بژار كۆل پۆليسيكي ماندوو نهناسه

مرؤفايه تي له دز و جهرده پاک دهکاتهوه

له شيعري (دواليزم) دا دهليت:

نهمشهو پرسه ي نهپۆلو بوو له مالهكهم،

چي شيعر بوو وهكو فواره دهپرژا

بو مهرگي نهو.

(هاوژين صليوه، ۲۰۱۳: ۳۰)

لهم نموونهيدا شاعير پاش و پيشي به ريزبووني كهرستهكان كردوه، له زماني كورديدا نهگهر ناوهلكاري كاتي و ناوهلكاري شويني لهيهك رستهدا بيت، نهوا دواي ناوهلكاره كاتيهكه پيوسته ناوهلكاري شويني بيت، (نهمشهو) ناوهلكاري كاتيه، (له مالهكهم) ناوهلكاري شوينيه، شاعير جيگوركيي به به كهرستهكان كردوه و ناوهلكاري شويني خستوته كوتايي رستهكه و كاري خستوته پيشهوه، به مهستي جواني بهخشين بهشيعر كه و چيژ بهخشين به خوينهر، له بنجدا رستهكه دهبيت بهمشيوه بوابه:

(نهمشهو له مالهكهم پرسه ي نهپۆلو بوو،

چي شيعر بوو وهكو فواره بو مهرگي نهو دهپرژا)

نهم كردهيه ي بو دهسته بهر كرندي ئامانجي شاعير دهگهر يتهوه، چي مهبهست بووه هيناوهتیه پيشهوه جهختي لهسهر كردوتهوه.

له نموونهيهكي تر دا شاعير دهليت:

نهگهر زمان جاسوس نهبوايهوه

قسه ي دلي نهدركاندايه،

نهم ههموو لاشانه

نهدهچوونه ژير گل.

(هاوژين صليوه، ۲۰۱۳: ۷۰)

لهم پارچه شيعره ي سهر موه دا دهبينين له نيوهديري يهكهم شاعير ئامرازي مهرجي پيش بكه خستوه، نهمهش بو پيشانداني رسته ي مهرجه، چونكه (نهگهر: ئامرازي مهرجه)، نهم كردهيه ي كردوه بو نهوه ي مهبهسته ي زياتر روونيكاتهوه، نهگينا دهبووايه بكه كه (زمان) ه لهسهره ي نيوهدير كه بهاتبايه، لهنيوهديري كوتايي دهبينين نهمجاره شاعير كرداري پيش ناوهلكردار خستوه، له ياسا زمانيهكاني كوردی دهبيت كردار له كوتايي بيت، بهلام شاعير به مهبهست نهمه ي كردوه، تاوهكو جوانيهك به شيعر كه بهخشيت.

له كوي نهو نمونه شيعريانه ي سهر موه دهتوانين نهوه بلتين شاره زايي و ليهاتووي

اللغة الشعرية وانحراف اللغة الشعرية "هاوژين صليوه" على المستوى البنائي في ديوان "موسيقى ناموي"

هولير، نامهي ماستر، زانكوي صلاح الدين.

- عزيز مدين مستهفا رهسول (١٩٩٠) نهديهياتي نوئي كوردي. زانكوي بغداد. چاپخانهي خويندني بالاً.

- فهاد قادر كريم (٢٠٠٦) ريبازي شيعري كاكهي فلاح. زانكوي سلیماني، نامهي ماستر.
- قهيس كاكل توفيق (٢٠٠٢) پهيوهندييهكاني نيودق. هولير. زانكوي صلاح الدين، نامهي ماستر.

- كهزال حمه ئەممين ئەحمەد (٢٠١٠) بنياتي هونري له شيعرهكاني (فهرهيدون عهبدول بهرزنجي). زانكو سلیماني، نامهي ماستر.

- محمەد بهكر (٢٠٠٤) پهخشانه شيعري كوردي. هولير دهزگاي ئاراس.
- محمەد عهبدولكهریم نبيراهم (٢٠١٢) پيکهاتهي زماني شيعري له روانگهي رهخنهي نهديهبي نوپوه. چاپي يهكهم، چاپخانهي موكرياني، هولير.

- محمەد مهعروف فهتاح (١٩٩٠) زمانهواني. زانكوي صلاح الدين كوليچي ناداب.
- محمەد مهعروف فهتاح (٢٠٠٧) زماني شيعري و روانگهيهكي زمانهواني و پراگماتيكي، بوكونفرانسي زمان بهشي كوردي، هولير.

- ناز ئەحمەد سهعيد (٢٠١١) لادان له شيعري (لهتيف ههلمهت)دا. زانكوي سلیماني، نامهي ماستر.

- نهريمان عهبدوللا خوشناو (٢٠٠٩) ريزماني كوردي (بهشهكاني ناخاوتن). هولير، چاپي يهكهم، چاپخانهي مناره.

- هاوژين صليوه (٢٠١٣) موسيقي نامويي. سلیماني چاپخانهي كهمال.
- وريا عومەر ئەممين (٢٠٠٩) چهند ئاسويهكي تري زمانهواني. هولير، بهرگي يهكهم، دهزگاي ئاراس.

- ابراهيم سامرائي (١٩٨٠) لغة الشعر بين جيلين. بيروت، مؤسسة العربية للدراسات.

- سيروس شميسا (١٣٩٧) كلييات سبك شناسي. تهران نشر ميتر.

resources

book:

- Avan Ali Mirza (2012) Choosing text in Nali's poems. Sulaimani.
- Idris Abdullah (2013) Deviation Methodology. Sulaimani Laria Printing House.
- Safiya Mohammed Ahmad (2013) Deviation in contemporary Kurdish poetry. Erbil, Haji Hashim Printing House.
- Bakr Omar Ali (1992) Freezing and cutting in Kurdish. Erbil, Master's thesis, Salahaddin University.
- Hama Nuri Omar Kaki (2012) New Kurdish Poetry Style. Sulaimani, Roon Printing House.

- Dilawar Ibrahim Hama Saleh (2015) Poetry in the poetic texts of Anwar Qadir Mohammed, Sulaimani University, Master's thesis.
- Sherzad Abdullah Qadir (2014) Deviation from Rafiq Sabir's poetry. Sulaymaniyah, Muster's Letter.
- Abdulsalam Najmaddin Abdullah (2003) Linguistic Analysis of Poetic Texts. Erbil, Master's thesis, Salahuddin University.
- Ezedin Mustafa Rasul (1990) New Kurdish Literature. University of Baghdad. Higher Education Press.
- Farhad Qadir Karim (2006) Rebazi Shiri Kakey Falah. Sulaimani University, Master's thesis.
- Qais Kakl Tofiq (2002) Relationships in Text. Erbil. Salahuddin University, Master's thesis.
- Kejal Hama Amin Ahmad (2010) Artistic structure in the poems of Faraidun Abdul Barzanji. University of Sulaimani, Master's thesis.
- Mohammed Bakr (2004) Kurdish Poetry. Erbil Aras Foundation.
- Mohammed Abdulkarim Ibrahim (2012) Structure of poetic language from the perspective of new literary criticism. First edition, Mukriani Printing House, Erbil.
- Mohammed Ma'roof Fatah (1990) Linguistics. Salahuddin University College of Arts.
- Mohammed Ma'roof Fatah (2007) Poetic Language and a Linguistic and Pragmatic Perspective, for the Kurdish Language Conference, Erbil.
- Naz Ahmad Saeed (2011). Deviation from the poetry of Latif Helmet. Sulaimani University, Master's thesis.
- Nariman Abdullah Khoshnaw (2009) Kurdish Grammar (Speech Parts). Erbil, 1st edition, Minara Printing House.
- Hawzhin Saliwa (2013) Strange Music. Sulaimani Kamal Printing House.
- Warya Omar Amin (2009) Some other linguistic horizons. Erbil, Volume 1, Aras Publishing House.
- Ibrahim Samarai (1980) Language of Poetry among Jilin. Beirut, Arab Foundation for Studies.
- Cyrus Shamisa (2018) Cliat Sbk Shnasi. Tehran Mitra Publishing House.

